

Februari 2018

MAAND VAN DE PALLIATIEVE ZORG BRUSSEL

2de editie

br.e.l.

Brusselse Expertise Levensende

www.brel.center

Voorwoord

“De bekende schrijver Isaac Asimov zei het zo: “Life is pleasant, death is peaceful. It’s the transition that’s troublesome.” (Het leven is aangenaam, de dood is vredig, het is de overgang die moeilijk is).

Het lijkt een boutade, maar er schuilt natuurlijk wel een stukje waarheid in. We zijn vergankelijke wezens, maar dat is niet makkelijk om te aanvaarden. Brussel is natuurlijk een piepjong geweest met een gemiddelde leeftijd van 37 jaar, zeker in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië. Toch zijn we ons maar al te goed bewust van de groeiende vergrijzing in Brussel. Tegen 2040 zouden we 290.000 zestigplussers hebben en verwachten we een aanzienlijke stijging van de tachtigjarigen. En 2040, dat klinkt als een ver-van-ons-bed-show. Maar er zijn nu al 50.000 Brusselaars ouder dan tachtig. En tachtig is natuurlijk een indrukwekkende leeftijd, tachtig is prachtig, maar ook ééntje die een aantal antwoorden op bepaalde noden vereist.

Zo herinner ik me een erg mooie aflevering van Topdokters in mei dit jaar waarin professor Distelmans ook aan bod kwam samen met de 96-jarige Johanna. Een Brusselse, die naar goede Brusselse gewoonte en zelfs op die leeftijd, niet op haar mondje gevallen was. En haar dochter zat er naast en zei: “Ze was een maand geleden zo verdrietig.” Johanna vulde direct aan met haar lijkig Brussels accent: “Alles zat een beike tegen.”

En toen zei ze tegen professor Distelmans: “Ik moet u zo hard bedanken.” Want inderdaad, ze straalde en ze lachte weer, zelfs op 96-jarige leeftijd, dankzij de goede zorg die ze in ons dagcentrum TOPAZ gekregen had.

Maar er zijn ook momenten dat het lot keert en dat palliatieve zorg nodig is. Met deze brochure willen we u opnieuw op weg helpen en begeleiden bij zulke moeilijke momenten. We bieden een schare mogelijkheden aan, vormingen, debatten, cultuur en concrete workshops zoals slechtnieuwsgesprekken. Omdat zoals Asimov schreef: de overgang soms moeilijk is maar ook omdat we er van overtuigd zijn dat het einde van het leven geen peilloos drama hoeft te zijn, maar wel minder moeilijk, minder lastig, minder zwaar kan gemaakt worden. Hartelijk dank aan alle vrijwilligers en zorgwerkers die die taak ter harte nemen. ”

Bianca Debaets
VGC-Collegelid

Situering

Om de palliatieve en levenseindezorg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer in de kijker te zetten, roept het Brusselse Expertise Levenseinde (Br.E.L.) ook in 2018 februari uit tot de **Maand van de Palliatieve Zorg**. In de rand van het 3de EPC-congres (Education in Palliative Care) georganiseerd door de Brusselse hogescholen Odisee en Erasmus, het Forum Palliatieve zorg en Br.E.L. biedt Br.E.L. verschillende activiteiten aan over palliatieve zorg waaronder vormingen, debatten, filmvoorstellingen, infosessies, etc.

Br.E.L. ondersteunt in de Brusselse regio de brede bevolking, de patiënt, de mantelzorger en de hulpverlener op vlak van levenseindebeslissingen en levenseindezorg. Tijdens de Maand Palliatieve Zorg willen we dan ook alle betrokken actoren bereiken en interessante uitwisselingsmomenten mogelijk maken.

Br.E.L. is de Brusselse campus van zes organisaties die werken rond en in dialoog kunnen treden over het levenseinde: supportief dagcentrum TOPAZ, palliatieve thuiszorgequipe Omega, Forum Palliatieve Zorg, LevenEindeInformatieForum (LEIF), ULteam (Uitklaring Levenseindevragen) en de Leerstoel “Waardig Levenseinde” van deMens.nu aan de VUB. We werken intensief samen met W.E.M.M.E.L. (expertisecentrum “Waardig Levenseinde”) en besteden bijzondere aandacht aan de Brusselse context.

Br.E.L.

Sainteletteplein 17 - 1000 Brussel (vierde verdieping)

Gsm 0472 73 17 92

info@brel.center

Coördinator: Hannie Van den Bilcke

Vormingscoördinator: Daevy Amerlynck

Euthanasie door een gitzwarte komische bril? Filmvoorstelling van *The farewell party* en receptie

1 februari

Een groep vrienden in een bejaardentehuis in Jeruzalem bouwen een machine waarmee je euthanasie kunt uitvoeren. Hiermee willen ze een vriend aan een waardig einde helpen. Maar zodra de overige bewoners lucht krijgen van het bestaan van deze machine, vragen veel meer mensen om hulp. Nu komen de vrienden voor een emotioneel dilemma te staan. Een gitzwarte komedie over vriendschap en afscheid nemen. Een must-see die internationaal gelauwerd werd! **Palliatief expert Prof. Dr. Wim Distelmans staat vooraf kort even stil bij het unieke karakter van het Belgische wetgevende kader. Na de film heffen we samen het glas op de Maand van de Palliatieve Zorg!**

Waar en wanneer

1 februari om 19u in Cinema Galeries,
Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen, 1000 Brussel

Gratis toegang

Inschrijvingen

info@brel.center of 02 456 82 07

In samenwerking met VUB

Palliatieve zorg en documentairevoorstelling “Twilight of a life”

1 februari

Op haar 94 jaar trotseert Diane temperamentvol de prognoses van haar artsen. De tijd die haar zoon, regisseur Sylvain Biegeleisen, met haar doorbrengt, is doortrokken van humor, grappige momenten en tederheid. In het aangezicht van de onzekerheid en het mysterie van het afwachten, praten, lachen en dansen moeder en zoon. Op haar 94 jaar wil de moeder over het leven praten niet over de dood. Een heldere filmische getuigenis – boordevol hoop – over een manier om het levenseinde te benaderen. De voorstelling wordt voorafgegaan door een infosessie over levenseindezorg en gevolgd door een nabespreking.

Waar en wanneer

1 februari van 14u tot 16u in LDC Lotus,
Brugmannlaan 433, 1180 Ukkel

Gratis toegang

Inschrijvingen ldclotus@vgc.be en op 02 343 46 58

In samenwerking met Lokaal Dienstencentrum Lotus

Verpleegkundige diagnostiek- en interventies in palliatieve zorg

1 en 22 februari

Hoofdverpleegkundige en palliatief referent van de palliatieve eenheid AZ Damiaan in Oostende, Carmino Van Meerhaeghe, geeft in 3 modules uitleg over gastro-intestinale problemen en leverstoornissen in palliatieve zorg, pijn begrijpen en bestrijden, psychische stoornissen in de palliatieve zorg, respiratoire problemen, urologische en gynaecologische problemen en voedsel- en vochttoediening in palliatieve zorg. Bestemd voor verpleegkundigen.

Waar en wanneer 1 februari (9u-13u) en 22 februari (9u-13u en 14u -18u) in Erasmushogeschool, Laarbeeklaan 121, 1090 Jette

Prijs 135 €

Inschrijvingen 02 609 37 37, gpv@odisee.be en www.odisee.be/gpv

In samenwerking met Odisee Hogeschool Brussel en Erasmushogeschool Brussel

Palliatieve zorg en musea: een warme vriendschap

Bezoek aan de tentoonstelling “Magritte, Broodthaers & de hedendaagse kunst” in de KMSKB

5 februari

De Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België (Brussel) ijveren ervoor dat iedereen – over handicap, cultuur, taal, etc. heen – op een persoonlijke en aangepaste manier het museum kan bezoeken. Daarom werkten ze een programma uit op maat van palliatieve patiënten en hun familie en begeleiders. Op 5 februari nemen Isabel Vermote (KMSKB) en Julie Rodeyans (VUB & Matchbox vzw) jullie mee langs enkele werken uit de tijdelijke tentoonstelling Magritte, Broodthaers & de hedendaagse kunst. We gaan met deze werken en met elkaar in gesprek en vertrekken hierbij van een persoonlijke interpretatie en reflectie. Zowel voor palliatieve patiënten, familie en begeleiders!

Waar en wanneer 5 februari van 14u tot 15u30, KMSKB, Regentschapsstraat 3, 1000 Brussel

Gratis toegang maximum 15 deelnemers

Inschrijvingen info@brel.center

In samenwerking met KMSKB

Opleiding LEIFconsulenten

6 en 20 februari

Verpleegkundigen en andere zorgverleners (psychologen, maatschappelijk werkers, moreel consulenten, pastores, kinesisten, etc.) hebben behoefte aan opleiding over de beslissingen bij het levenseinde. Ze staan heel dicht bij de patiënt en worden nog al te vaak niet in het beleid betrokken. Bovendien worden bij het levenseinde frequent taken naar hen gedelegeerd waarvan de intenties niet altijd even duidelijk zijn. Gedurende de LEIF-opleiding wordt inzicht verschaft in de diverse beslissingen bij het levenseinde en in de mogelijkheden van palliatieve zorg. De opleiding bestaat uit 5 modules van elk 6 uur. De eerste module gaat over medische beslissingen aan het levenseinde en de wetgeving patiëntenrechten en euthanasie. De tweede module focust zich op voorafgaande zorgplanning. De lessen worden gegeven door experts op de betreffende domeinen zoals palliatief voorvechter Wim Distelmans, jurist Christophe Lemmens, rollenspel met actrice Inge Verhees, etc.

Waar en wanneer

6 en 20 februari (9u30 tot 16u), in LEIF, J. Vander Vekenstraat 158, 1780 Wemmel (net over de Brusselse grens) (ook op 6, 20 maart en 17 of 24 april)

Prijs 150 € voor 5 dagen

Inschrijvingen info@leif.be, www.leif.be

In samenwerking met LevensEindeInformatieForum (LEIF)

Education in Palliative Care Congres: macht, onmacht en overmacht bij het levenseinde

8 februari

Het unieke EPC-congres ‘Education in Palliative Care’ waarbij het ‘leren’ over palliatieve zorg en levenseindebeslissingen centraal staat, wordt voor een derde keer georganiseerd. In dit congres gaan we inhoudelijk in debat met elkaar en met een deskundig panel over het thema ‘macht, onmacht en overmacht bij het levenseinde’. Keynotespreker Bert Keizer (Nederlandse filosoof en Levenseindekliniekarts) geeft een kritische voorzet met zijn lezing over ‘Diagnostische verslaving en de moeizame oversteek naar palliatie’. In het praktijkgedeelte in de namiddag leren we in de workshops hoe we via scholing/educatie hiermee als patiënt, naaste en als zorgverlener kunnen leren omgaan, en hoe we het geleerde (instrumenten, attitudes, kennis) optimaal aan anderen kunnen doorgeven. De workshops zijn divers qua doelgroepen (kinderen, personen met dementie, ouderen, psychiatrische patiënten, familie van patiënten,...) en qua invalshoek (interview, rollenspel, filmanalyse, conflictbemiddeling, contextueel werken, herinneringsdoos, etc.).

Waar en wanneer 8 februari, van 9u tot 17u, in Erasmus Hogeschool Jette, VUB Campus auditorium Brouwer

Prijs 110 €, 55 € voor studenten

Inschrijvingen www.epc-congres.be

In samenwerking met Odisee Hogeschool, Erasmus Hogeschool, Forum Palliatieve Zorg, Leerstoel “Waardig Levenseinde” van deMens.nu aan de VUB, MENT/VUB

Filmvoorstelling ‘Sprakeloos’ met nabespreking en infosessie over voorafgaande zorgplanning

13 februari

Het leven van de succesvolle schrijver Jan Meerman wordt ondersteboven gekeerd wanneer zijn moeder onverwachts een beroerte krijgt. Zijn flamboyante en levendige moeder verliest haar spraakvermogen, wat wordt herleid tot jammerlijke kreten en brabbeltaal. Jan worstelt in deze moeilijke periode met de deadline van zijn nieuwe roman. De confrontatie die hij moet aangaan met zijn moeder dwingt hem om alles in vraag te stellen, ook zijn literaire prioriteiten. Sprakeloos is een dramafilm uit 2017 van regisseur Hilde Van Mieghem en een bewerking tot langspeelfilm van de gelijknamige roman van Tom Lanoye uit 2009. Na de film volgt er een nabespreking en infosessie over voorafgaande zorgplanning door coördinator Br.E.L. Hannie Van den Bilcke en een infosessie over voorafgaande zorgplanning.

Waar en wanneer

13 februari van 13u tot 16u in Dienstencentrum De Ronde,
Van Overbekelaan 164, 1083 Ganshoren

Gratis toegang (inclusief kopje koffie/thee)

Inschrijvingen dienstencentrum@dezeyp.be

In samenwerking met Dienstencentrum De Ronde

Training slechtnieuwsgesprekken via simulatie

Huis voor Gezondheid
draagt ZORG in Brussel

20 februari

In de zorg en in het bijzonder in de palliatieve zorg, moet je als zorgverlener regelmatig slecht nieuws brengen aan een patiënt of een bewoner. Je moet aan een bewoner van je WZC meedelen dat zijn kortverblijf permanent wordt, je moet de kinderen van een bewoner inlichten over de sterke achteruitgang van hun moeder en dat ze terminaal is, je moet aan je patiënt meedelen dat zijn kanker niet meer in remissie is, De reacties hierop zijn niet altijd voorspelbaar: sommigen doen alsof slecht nieuws hen niet raakt, anderen reageren zeer emotioneel. Slecht nieuws brengen is echter een belangrijk moment in het verdere verloop van de ziekte van die persoon en in de (vertrouwens)relatie met de zorgverleners. Daarom is het van belang dat je zorgvuldig te werk gaat bij het doorgeven van het slechte nieuws. Tijdens deze training oefen je aan de hand van simulaties met een actrice. Dit gebeurt op basis van casussen die eventueel door de cursisten zelf vooraf doorgegeven worden.

Door communicatiewetenschapster en coördinator Br.E.L. Hannie Van den Bilcke en klinisch psycholoog Forum Palliatieve Zorg/dagcentrum TOPAZ/Omega.

Waar en wanneer 20 februari van 9u tot 13u in Huis voor Gezondheid, Lakensestraat 76, 1000 Brussel

Prijs 10 € (inclusief broodjes)

Inschrijvingen info@brel.center of 02/456 82 07

In samenwerking met Huis voor Gezondheid Brussel

Basiscursus palliatieve zorg voor zorgverleners

vanaf 22 februari

Een uitgebreide basiscursus in 5 volledige opeenvolgende donderdagen over alle aspecten van palliatieve zorg, gegeven door professionelen uit het werkveld en bestemd voor alle zorgverleners met beperkte ervaring hierin (verpleeg- en zorgkundigen, paramedici, psychologen). We maken kennis met de basisprincipes van palliatieve zorg, de wetgeving en de structuur en verschillende settings. We leren over comfortzorg en pijn- en symptoomcontrole, de rol van psychosociale factoren en communicatie, we reflecteren over levenseindebeslissingen en leren meer bij over voorafgaande zorgplanning. We staan stil bij rouw en zingeving en kijken tenslotte naar wat we zelf nodig hebben en kunnen dragen als zorgverlener.

Waar en wanneer

vanaf 22 februari (en verder nog 1/03, 08/03, 15/03, 22/03)
in Forum Palliatieve Zorg, J. Vander Vekenstraat 158, 1780
Wemmel (net over de Brusselse grens)

Prijs 330 € - voor 5 dagen, 35 € per module
(cursusmateriaal, broodjes en drank inclusief)

Inschrijvingen

info@forumpalliatievezorg.be of via
www.forumpalliatievezorg.be

22 februari

ZINZorg.nu vraagt aandacht voor zingeving, levensvragen en autonomie van de zorgvrager. Tijdens het congres bieden we concrete handvaten aan zorgverleners voor een kwaliteitsvolle én persoonsgerichte zorg, met gastsprekers, casuïstiek, workshop en een interactieve infobeurs.

Waar en wanneer

22 februari van 9u30 tot 16u30 in Erasmus Hogeschool Brussel, Campus Jette, Rik Hannon – Laarbeeklaan 121, 1090 Jette

Prijs 5 € inclusief broodjeslunch

Inschrijvingen huisvandeMens Brussel: info@zinzorg.nu of T 02 242 36 02

Voor het volledige programma, surf naar www.zinzorg.nu

In samenwerking met huisvandeMens Brussel, CAVA, Clubhouse Brussels, EhB, de Maakbare Mens, SMB, SOS Nuchterheid Brussel, UPV, Vilans, Onderzoeksgroep Zorg rond het Levenseinde (VUB-UGent) en WZC Sint Rochus.

“Mantelzorg bij personen met dementie. Waar ligt mijn grens?”

23 februari

Mantelzorgers dragen vaak een zware steen bij aan het kwaliteitsvolle en menswaardige levenseinde van ongeneeslijk zieke patiënten. Dit geldt zeker ook voor personen met dementie die vaak dankzij hun omgeving nog lang in een veilige thuissetting kunnen verblijven.

Maar hoe zwaar kan die mantel soms wegen? Is het taboe om te zeggen dat je de limieten van je draagkracht aan het opzoeken bent? Hoe ga je om met angst en schuldgevoelens? Waar kan je met al je vragen terecht? En wat als zorgverlener? Hoe kan je de patiënt en zijn omgeving zo optimaal mogelijk ondersteunen zonder zelf je grenzen te overschrijden?

In dit lunchgesprek gaan we samen met zorgverleners en een mantelzorg in op de vele vragen die kunnen rijzen. Met Pascale Loof – verpleegkundige/palliatief referent geriatrisch ziekenhuis Scheutbos, Jo Lisaerde - huisarts en CRA WZC De Wingerd Leuven/dementie-expert, Hilde Vanderlinden - psychologe ECD Memo en WZC st. Bernardus Bertem, verpleegkundige Omega Joke Verbiest en een mantelzorg. Het debat wordt ingeleid en gemodereerd door Dorien Vandormael - Steunpunt Mantelzorg.

Waar en wanneer 23 februari van 12u tot 14u, in Muntpunt, Munt 6, 1000 Brussel

Prijs 5 € (inclusief broodjeslunch)

Inschrijvingen info@brel.center of 02/456 82 07

In samenwerking met Muntpunt

“Moeders springen niet van flats” en nagesprek over euthanasie en psychisch ondraaglijk lijden

26 februari

Elena Lindemans was 26 toen haar moeder haar jas aantrok en vroeg: “Mag ik nog een laatste knuffel?”. Daarna sprong ze van een flatgebouw in Heerenveen. Twaalf jaar later gaat Lindemans terug naar die plek, met camera. Lindemans vraagt zich af waarom de dokters van toen haar suïcidale moeder niet konden helpen. Ze reconstrueert die bewuste dag met haar familie en herluistert de crematie-cd. Ze bezoekt flatbewoners die op dat moment thuis waren, en komt erachter dat haar moeder de veertiende springer was.

Na de documentaire (NL/ Elena Lindemans) volgt er een panelgesprek over psychisch ondraaglijk lijden en de mogelijkheid van euthanasie. Met Prof. Johan Bilsen (Head Mental Health and Wellbeing Research Group, VUB), Dr. Julien Libbrecht (Ethicus), een ULteamlid (Uitklaring Levensindevrage team) en een ervaringsdeskundige.

Waar en wanneer

26 februari van 12u00 tot 14u00 in Erasmus Hogeschool Brussel, Laarbeeklaan 121, 1090 Jette

Prijs 5€ ter plaatse te betalen

Inschrijvingen via dennis.demedts@ehb.be

In samenwerking met Erasmus Hogeschool Brussel

Praatcafé Dementie en voorafgaande zorgplanning

27 februari

“Hoe voorafgaand zorgplannen bij personen met dementie”
door Valeria Spertini (ECD BROES)

Een praatcafé dementie is een bijeenkomst voor personen met dementie, hun mantelzorgers en andere geïnteresseerden. Het praatcafé is vrij en gratis toegankelijk. Na de uiteenzetting door dementie-expert Valeria Spertini volgt een gedachtewisseling met het publiek. Er is gelegenheid om onderling ervaringen uit te wisselen, vragen te stellen of standpunten in te nemen. Gewoon luisteren kan ook.

Waar en wanneer

27 februari van 18u tot 20u in WZC Pagode, Oorlogskruisen-
laan 90, 1120 Brussel

Gratis toegang

Inschrijvingen info@brel.center of 02 456 82 07

In samenwerking met ECD Broes - CGG Brussel

www.leif.be

www.waardiglevenseinde.eu

www.ulteam.be

www.vzwomega.be

www.forumpalliatievezorg.be

www.dagcentrum-topaz.be

kalender

do 1 februari	Feestelijke opening met receptie en filmvoorstelling, Cinema Galeries “Twilight of a life” in LDC Lotus “Verpleegkundige diagnostiek- en interventies in palliatieve zorg” dag één, Erasmus Hogeschool Jette
ma 5 februari	Bezoek KMSK: “Magritte, Broodthaers & de hedendaagse kunst”
di 6 februari	LEIFconsulenten Opleiding dag één, W.E.M.M.E.L.
wo 7 februari	ZKP: “Goede communicatie in de zorg” in LDC Zoniënzorg Noord
do 8 februari	Congres Education in Palliative Care in Erasmus Hogeschool Jette
di 13 februari	Filmvoorstelling en infosessie ‘Sprakeloos’, Dienstencentrum de rotonde
di 20 februari	Training slechtnieuwsgesprekken via simulatie, Huis voor Gezondheid Brussel LEIFconsulenten Opleiding dag één, W.E.M.M.E.L.
do 22 februari	Start basiscursus paliatieve zorg voor zorgverleners, W.E.M.M.E.L. Congres: ZINZorg.nu, in Erasmus Hogeschool Jette “Verpleegkundige diagnostiek- en interventies in palliatieve zorg” dag twee, Erasmus Hogeschool Jette
vr 23 februari	Lunchdebat “Mantelzorg bij personen met dementie. Waar ligt mijn grens?” Muntpunt
ma 26 februari	Film “Moeders springen niet van flats” en nagesprek, Erasmus Hogeschool Jette
di 27 februari	Praatcafé Dementie en voorafgaande zorgplanning, WZC Pagode

Onze partners

